

990717-1

Aristotelovi se zdála absurdní (Kříž překládá: „je však vůbec něco zvláštního ...“, s. 113) snaha dosáhnout pravdy tam, kde se věci mění a nikdy netrvají v témž stavu (Met XI, 6 – 1063a). Když však volí na jiném místě (IV, 5 – 1009b-1010a) formulaci, že „se o tom, co se mění, nedá říci nic pravdivého“, nepodává ji jako svou, nýbrž interpretuje tak některé jiné filosofy, ovšem aniž se od jejich usuzování distancoval. Připomíná-li pak Kratylo a jiné „přívržence“ Hérakleitovy, uvádí jejich mínění jako krajnost (nejkrajnější mínění). Možná právě proto opakuje onu formulaci s malou změnou: oni filosofové prý mínili, „že není možná pravdivá výpověď o tom, co zcela a vůbec je podrobena změně“. Jeho „zcela a vůbec“ představuje krajnost v tom smyslu, že oni myslitelé „viděli, že tento svět je celý v pohybu“, rozumí se že je jenom pohyb a nic než pohyb – ve smyslu Hérakleitova PANTA R^hEI. Sám Aristotelés je totiž přesvědčen, že změna musí mít podklad: žádá filosofy, aby uznali, „že v jsoucnu jest ještě jiný druh skutečnosti, jíž nepřísluší vůbec žádný pohyb, ani zánik, ani vznik“ (dtto, česky s. 113). Právě tento předpoklad se však po staletích ukázal jako zcela mylný: ve světě, tj. mezi skutečnostmi nejrůznějšího druhu, není nic, co by nevzniklo a nezaniklo (event. co nezanikne), ani co nepodléhá změně. A platí to jak o každé jednotlivé skutečnosti, tak o souboru všech skutečností resp. o světě vcelku. To znamená, že pravdivá výpověď o tom, co se mění, je buď vůbec nemožná – anebo se musí sama pravda nějak bytostně vztahovat k proměnám všech skutečností, tj. sama musí být také schopna proměn, zejména musí být schopna pohybu (v našem pojetí“ pravda má advenientní, adventivní charakter – pravda „přichází“).

(Písek, 990717-1.)